

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 36731-09-12

ניתן ביום 17 ינואר 2013

המערער

סעיד כנעאן

-

המשיב

מפעל מתכת חניתה בע"מ

בפני: הנשיאה נילי ארד, סגן הנשיאה יגאל פליטמן, השופט אילן איטח
נציג ציבור (עובדים), מר אליהו בן גרא, נציג ציבור (מעבידים), מר אמנון גדעון

בשם המערער-עו"ד סלים וקים ועו"ד איברהים חורי
בשם המשיבה- עו"ד אסתי נדל

פסק דין

השופט אילן איטח

1. לפנינו ערעור, לאחר מתן רשות (החלטה מיום 29.10.12), על שתי החלטות של בית הדין האזורי בחיפה (השופטת דלית גילה; ס"ע 22424-07-09): **האחת**, מיום 24.7.12 בה נדחתה בקשת המערער לביטול ההחלטה המתירה את גביית עדותו של מר סטנלי צ'ו (להלן: **מר צ'ו**) באמצעות היוועדות חזותית (להלן: **ווידאו קונפרנס**), **והשניה** מיום 6.8.12 בה חוייב המערער לשלם למשיבה הוצאות משפט בסך של 8,000 ש"ח בשל דחיית ישיבת ההוכחות שנועדה לשמיעת העדות של מר צ'ו.

רקע עובדתי

2. המשיבה הינה חברה בע"מ שעיקר עיסוקה בייצור כלי חיתוך לתעשיית העיבוד השבבי לצרכי ייצוא ולצרכי השוק המקומי. בשנת 1998 נרכשה המשיבה על ידי חברת קנמטל, חברה בינלאומית, אשר מחולקת ל-3 מרכזים עסקיים עיקריים בארה"ב, באירופה ובאסיה.

3. המערער, ממוצא ערבי, הועסק בשירות המשיבה מיום 1.3.98 ועד ליום 30.4.09 בתפקיד מנהל מכירות ופיתוח באזור אסיה. בתחילה הועסק המערער בהתאם להסכם הקיבוצי של כלל עובדי המשיבה, והחל מחודש ינואר 2004 הועסק על פי

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 36731-09-12

הסכם עבודה אישי. החל משנת 2006 הוכפף המערער למר צ'ו – מנהל ההפצה באסיה, אשר ישב בסינגפור, ולמחלקת משאבי האנוש באסיה.

4. בחודש ינואר 2009 החליטה המשיבה לפטר את המערער. לטענתה, מטעמי התייעלות וצמצום כוח אדם. בהמשך, ביום 21.1.09 התקיימה ישיבת שימוע, שלאחריה, ביום 1.2.09, נמסר למערער מכתב הפיטורים.

5. על רקע האמור הגיש המערער לבית הדין האזורי לעבודה תביעה כנגד המשיבה ובה עתר לתשלום זכויות סוציאליות שונות עבור תקופת עבודתו וסיומה, בסך של כשלושה מיליון ש"ח. בנוסף עתר המערער לתשלום שכרו מיום פיטוריו ועד להגיעו לגיל פרישה בתוספת זכויות סוציאליות נלוות, ולחלופין לפיצויים מוגדלים בגין פיטורים שרירותיים. בתביעה טען המערער, בין היתר, כי מר צ'ו הביא לפיטוריו שלא מטעמי יעילות וצמצום כי אם ממניעים פסולים לרבות שיקולים של מוצא וגיל.

6. התובענה נקבעה להוכחות ליום 17.5.12. בישיבה זו היו אמורים להעיד המערער, ושני העדים מטעם המשיבה: מר צ'ו ומר רונן ברקוביץ - מנהל כוח אדם במשיבה. לאור העובדה כי מר צ'ו שולט בשפה האנגלית, הורה בית הדין האזורי, לבקשת המשיבה, על זימון מתורגמן לאנגלית. לדיון ההוכחות האמור הגיע בטעות מתורגמן לשפה הערבית. משלא נמצא פתרון לבעיה שנוצרה העיד המבקש בלבד, ובית הדין החליט כי עדותם של עדי המשיבה תדחה ליום 8.8.12. בסיפא להחלטה ציין בית הדין כי **"ככל שלמי מהצדדים תהא הצעת ייעול, ניתן להגישה בהקדם האפשרי והיא תישקל בהתאם לנימוקיה"**.

7. כעבור כחודשיים, ביום 17.7.12 הגישה המשיבה בקשה לגביית עדותו של מר צ'ו באמצעות ווידאו קונפרנס, ולחלופין לדחות את גביית עדותו של מר צ'ו למועד אחר. בבקשתה הסתמכה המשיבה על פסיקת בית המשפט העליון ב**פרשת דורי**¹. לטענתה, התקיימו התנאים שנקבעו באותה פרשה לשם אישור העדות של מר צ'ו מחוץ לישראל. בהחלטה מאותו יום נעתר בית הדין האזורי לבקשת המשיבה להעיד את מר צ'ו באמצעות ווידאו קונפרנס.

¹ רע"א 3810/06 י.דורי את צ'קובסקי בניה והשקעות בע"מ נ' שמאי גולדשטיין, פ"ד סב (3) 175 (להלן - **פרשת דורי**).

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 36731-09-12

8. ביום 22.7.12 הגיש המערער בקשה לביטול ההחלטה מיום 17.7.12 שניתנה ללא תגובתו. במסגרת בקשתו התנגד המערער לגביית העדות באמצעות ווידאו קונפרנס מטעמים שונים, בין היתר, מן הטעם שניהול חקירה באופן זה יפגע בהליך הצגת מסמכים לעד, ומהטעם הפרוצדוראלי לפיו לא צורף לבקשת המשיבה תצהיר התומך בטענותיה.

9. המשיבה התנגדה לבקשה וטענה, בין היתר, כי לאור החקיקה וההלכה הפסוקה לפיה בתי הדין לעבודה אינם כפופים לדיני הראיות ולאור העובדה כי בתי המשפט הכירו באפשרות של קיום ישיבות באמצעות ווידאו קונפרנס כדרך יעילה לגביית עדות של תושב חוץ, הרי שלבית הדין סמכות לאשר את קיום ישיבת ההוכחות בתיק באופן זה. לעניין חשש המערער בדבר היכולת להציג מסמכים לעד, טענה המשיבה כי קיימת מערכת הכוללת סורק להצגת מסמכים.

ההחלטה הראשונה

10. בהחלטתו מיום 24.7.2012 דחה בית הדין האזורי את בקשת המערער לביטול ההחלטה המתירה את גביית עדותו של מר צ'ו באמצעות ווידאו קונפרנס (להלן – **ההחלטה הראשונה**).

11. בית הדין האזורי סקר את הנפסק ב**פרשת דורי** והדגיש כי שלושת שופטי בית המשפט העליון היו בדעה כי ההתפתחויות הטכנולוגיות העכשוויות מחייבות התאמה של הכללים הדיוניים בקשר לוידאו קונפרנס. לשיטתם, תרומתם הפוטנציאלית של האמצעים להיוועדות חזותית לניהול ההליך, צריכה להשפיע על מידת הנכונות להזדקק לאמצעים אלה, תוך מידה של זהירות בעת הפעלת שיקול הדעת להתיר שימוש באופן זה. עוד ציין בית הדין האזורי כי שופטי בית המשפט העליון הסכימו שגביית עדות באמצעות מערכת ווידאו עדיפה מהליך גביית עדות בחו"ל והמצאת הפרוטוקול לערכאה בישראל, שכן היא מאפשרת לשופט להתרשם מן העד באופן ישיר ולפקח על חקירתו בזמן אמת.

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 36731-09-12

12. בית הדין האזורי בחן האם מתקיימים במקרה שלפניו שלושת התנאים שהותוו בפרשת דורי ובפסיקת בית המשפט העליון² לצורך אישור גביית עדותו של עד הנמצא בחו"ל וקבע כך:

א. **בקשת המשיבה הוגשה בתום לב** - מר צ'ו התייצב בישראל לחקירה שהיתה אמורה להתקיים ביום 17.5.12 ומסיבות שאינן תלויות בו נמנעה חקירתו בשל העדר מתורגמן לשפה האנגלית; באותה ישיבה ציין מר צ'ו כי הגיע ארצה למרות הזמן הרב שנדרש לשם כך, וחרף העובדה כי סמוך להגעתו ארצה אושפז בנו בבית חולים. על כן נקבע כי אין בבקשת המשיבה משום ניסיון להתחמק ממבחן החקירה הנגדית או להקשות על הצד שכנגד;

ב. **רלוונטיות העדות** - לא היתה מחלוקת כי עדותו של מר צ'ו רלבנטית ונחוצה להליך;

ג. **סיבה טובה המונעת את התייצבותו של עד** - בעניין זה ציין בית הדין, לאור הנפסק בפרשת דורי, כי שיפור האמצעים הטכנולוגיים מצדיק הקלה במבחנים לקיומו של תנאי זה; כי העובדות שפורטו בקשר לתום ליבה של המשיבה, בצירוף מכתבו של מר צ'ו בו הבהיר את הקושי האישי בו יהיה נתון אם יידרש להיות בנתיבי אוויר ויבשה ארבעה ימי עבודה לשם התייצבות חוזרת בבית הדין, מחייבות איזון באמצעות האמצעים הטכנולוגיים המתקדמים.

13. נוסף על האמור ציין בית הדין האזורי בהחלטתו את העובדה שההליך נפתח לפני שלוש שנים וסיום שמיעת העדויות מהווה שיקול מרכזי בקיום הישיבה במועד שנקבע. עוד ציין, כי מערכת בתי הדין לעבודה משוחררת על פי חוק מדיני הראיות ועל כן הכללים שנקבעו בנוגע לתמיכת בקשות בתצהיר אינם הכרחיים במקרה הנדון ודי במכתב החתום על ידי העד בדבר נסיבותיו; כי הגמישות בבתי הדין נוהגת גם בעדויות הראשיות.

בית הדין הדגיש בשולי החלטתו כי קיימת האפשרות להפסקת העדות וחיוב העד להתייצב בארץ, ככל שיווכח שהחקירה בדרך של היוועדות חזותית אינה מספקת או מעוררת קשיים.

² ע"א 84/51 בלאנש-בירד קלינגהופר נ' שלמה בלוס, פ"ד ו 198 (1952) (להלן - ע"א 84/51); ע"פ 347/88 איוון(ג'והן) דמיאניוק נ' מדינת ישראל, פ"ד מז(4) 221, 554 (1993); ע"א 397/87 יורם גיל נ' בנק דיסקונט לישראל בע"מ, פ"ד מד(2) 397, 404 (1989).

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 36731-09-12

ההחלטה השנייה

14. ביום 5.8.12 הגיש המערער בקשה לדחיית מועד דיון ההוכחות שנקבע ליום 8.8.12. זאת, מן הטעם שבא-כוחו שהיה אמור להופיע לדיון נפל למשכב, ועורך הדין הנוסף מטעם המערער אמור לשהות בחופשה משפחתית במועד הדיון. המשיבה התנגדה לבקשה, בין היתר, מהטעם שביטול הזמנת מערכת הוידאו קונפרנס כרוך בעלויות כספיות גבוהות. לחלופין טענה המשיבה כי ככל שיחליט בית הדין לדחות את מועד הדיון, אזי יש לחייב את המבקש בעלויות הביטול כאמור בסך של 7,000 ש"ח בתוספת מע"מ.

15. בהחלטה מיום 6.8.12 נעתר בית הדין לבקשת המערער לדחיית מועד הדיון, תוך חיובו בהוצאות המשיבה בסך של 8,000 ש"ח (להלן - **ההחלטה השנייה**).

16. שתי ההחלטות האמורות – הראשונה והשנייה, הן מושא הערעור שלפנינו.

הערעור

טענות הצדדים

17. **לטענת המערער, שגה בית הדין האזורי בהחלטתו הראשונה** המתירה את גביית עדותו של מר צ'ו באמצעות ווידאו קונפרנס, וזאת מן הנימוקים הבאים: החלטת בית הדין מנוגדת למבחנים שנקבעו בפסיקה, שכן הנסיבות שפורטו בבקשת המשיבה אינן מהוות "סיבה טובה" המונעת את בואו של העד לארץ; טענת המשיבה כי הגעתו של מר צ'ו כרוכה במימון רב אינה מספקת, מה עוד שלא נטען כי מצבה הכלכלי קשה ואין ביכולתה לממן את נסיעתו של העד; לאור העובדה כי המשיבה טענה לעלות בסך 7,000 ש"ח בגין השימוש במערכת הוידאו, ברור הוא כי העניין הכספי אינו מהווה שיקול עבודה והיא יכלה לממן את כרטיס הטיסה עבור העד; לטענה של טרחת העד אין כל משקל לפי מבחני הפסיקה; גביית עדותו של מר צ'ו מרחוק תקשה על קביעת מהימנותו ועל היכולת להגיע לחקר האמת במהלך חקירה נגדית; המשיבה לא צירפה לבקשתה כל תצהיר התומך בטענותיה; אמנם בתי הדין לעבודה אינם כבולים לדיני הראיות, עם זאת לאור נסיבותיו האישיות של העד שבגינן נתבקשה עדותו באמצעות ווידאו קונפרנס, חובה היה על המשיבה לצרף תצהיר; לא הוגשה כל בקשה לרשות מוסמכת לביצוע גביית העדות כמתחייב מהוראות תקנות עזרה משפטית בין המדינות; בית הדין נעתר לבקשת

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 36731-09-12

המשיבה במעמד צד אחד, מבלי לקבל את תגובת המערער ומבלי לשקול את נימוקי התנגדותו.

18. עוד טוען המערער כי גביית העדות באמצעות ווידאו קונפרנס תפגע בחקירה הנגדית של העד ובסיכויי הוכחת התביעה. בעניין זה טוען המערער, בין היתר, כי ניהול חקירה באמצעות ווידאו יוצר אי שוויון בין גביית עדותו של המערער, לבין גביית עדותו של מר צ'ו; כי עמידה על דוכן העדים מפעילה לחץ על העד והרתעה מפני עדות שקר, תחושות שאינן קיימות בעת מתן עדות באמצעות מצלמה; וכי ניהול חקירה באמצעות ווידאו יפגע בהליך הצגת מסמכים לעד וקבלת תגובתו המיידית או קבלת מסמכים נגדיים.

יתר על כן טוען המערער, שבית הדין האזורי שגה בקביעתו כי כאשר החקירה באמצעות ווידאו לא תהיה מספקת או תעורר קשיים, יורה על הפסקת העדות מרחוק והעד יחוייב להתייצב בארץ. לטענתו, בהפסקת העדות ודחיית חקירת העד יאבד גורם ההפתעה שבחקירה הנגדית.

19. **אשר להחלטה השנייה**, טוען המערער כי לא היה מקום לחייבו בהוצאות. בנדון זה טען המערער כך: בית הדין קיבל את טענת המשיבה לחיוב המבקש בהוצאות מבלי לצרף מסמכים התומכים בטענתה; אילו החיוב בהוצאות היה מבוסס ונתמך במסמכים, היה בא כוחו של המערער שוקל לקטוע את חופשתו ולהופיע לדיון; הגשת הבקשה לדחיית מועד הדיון שלושה ימים לפני הדיון מהווה זמן סביר ומספיק לדחיית מועד הווידאו קונפרנס; לחלופין, בית הדין היה יכול לדחות את הבקשה לדחיית מועד דיון ולהורות לבא-כוח המערער להתייצב לדיון שנקבע; לאור העובדה כי בעקבות פיטוריו מצבו הכלכלי של המערער התדרדר והוא אינו מצליח במציאת עבודה, חיובו בהוצאות האמורות יכביד עליו ויגרום לו לעיוות דין; היה ניתן לדחות את הדיון מבלי לחייבו בהוצאות או לחלופין לשקול את החיוב בהוצאות בסופו של ההליך.

20. **המשיבה בתגובתה** מלינה, בין היתר, על כך שהמערער טוען לפרטים עובדתיים לא נכונים ומטעים. לגופו של עניין, **ובהתייחס להחלטה הראשונה** דוחה המשיבה את כל טענות המערער וטוענת, כי המקרה הנדון אינו חריג המצדיק סטייה מהכלל לפיו ערכאת הערעור אינה מתערבת בהחלטות ביניים של הערכאה הדיונית; לטענתה, בית הדין התרשם באופן ישיר מתום ליבו של מר צ'ו והשתכנע כי הוא אינו מנסה להתחמק ממוראו של בית הדין; בית הדין בחן את טענות

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 36731-09-12

הצדדים ובהחלטה מפורטת המנמקת את הטעמים לאישור הבקשה לעריכת הדיון בשיטת ווידאו קונפרנס, נתן דעתו על הפסיקה בפרשת דורי ועל הכללים שנקבעו בעניין זה.

מוסיפה המשיבה וטוענת: במסגרת בקשתה הבהירה כי הבקשה הוגשה בתום לב ושלא במטרה להתחמק מעדות ישירה בפני בית הדין, שכן מר צ'ו עשה את כל הנדרש ממנו בהתאם לחוק ולתקנות ולאחר שהמשיבה ביצעה את כל הבירורים הרלוונטיים ווידאה כי ניתן לבצע את תהליך ההעדה מן הבחינה הטכנית; אין מחלוקת בין הצדדים כי עדותו של מר צ'ו רלוונטית להליך; המשיבה ציינה בבקשתה את העלויות הרבות הכרוכות בהבאתו של מר צ'ו מסין לעדות בישראל; נטען כי היות שמר צ'ו משמש כמנהל בכיר, היעדרותו מהעבודה למשך מספר ימים משבשת את העבודה לעובדים נוספים וספק אם ניתן להעריך באופן מדויק את שווי הנזק הכלכלי והטרח שבה; קיימים גם נימוקים משפחתיים בגינם מבקש שלא להתרחק ממשפחתו; לאור העובדה כי המשיבה ומר צ'ו הוטרחו והוציאו את ההוצאות הללו פעם אחת, יש לדחות את טענת המבקש לפיה **"העניין הכספי אינו מהווה שיקול"** אצל המשיבה; אין לקבל את טענת המערער כי עילה כלכלית אינה יכולה להיחשב "סיבה טובה" לקיום ווידאו קונפרנס, שכן לאור ההתקדמות הטכנולוגית והפסיקה הנוכחית יש להקל במבחן "הסיבה הטובה"; טענת המערער לפיה נימוקי בקשת המשיבה מעידים על התחמקות העד מהתייצבות בבית הדין הינה חסרת כל בסיס לאור העובדה כי העד כבר התייצב בעבר לעדות בפני בית הדין.

21. המשיבה מוסיפה וטוענת כי טענת המבקש לפיה לא צורף תצהיר לבקשה נדונה ונשללה על ידי בית הדין האזורי, בין היתר מהטעם שבתי הדין לעבודה אינם כבולים לדיני הראיות; כי טענת המערער כי לא הוגשה בקשה לרשות המוסמכת לבצע גביית עדות בהתאם לתקנות עזרה משפטית בין מדינות אינה רלוונטית לאור ההלכה הפסוקה בעקבות **פרשת דורי** לפיה יש להקל באפשרות קיום ווידאו קונפרנס; כי טענות המערער כי חקירה באמצעות ווידאו קונפרנס תפגע בכנותו של העד, אינן מבוססות, שכן מר צ'ו כבר הוכיח את כנותו והראה בהתנהגותו כי מורא בית הדין הישראלי עליו; וכי בית הדין נדרש לא אחת להפסיק חקירות באמצע ולהמשיכן במועד מאוחר יותר ואין בכך כל פסול.

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 36731-09-12

22. **אשר להחלטה השנייה**, טוענת המשיבה כי הלכה היא שערכאת הערעור אינה מתערבת בהחלטות הערכאה הדיונית בדבר הוצאות משפט; כי המערער הוא שגרם לביטול הדיון, למרות שהובהר לו הן טלפונית והן בתגובה שהוגשה כי ביטול הדיון יביא לחיוב בהוצאות ניכרות, ועל כן מן הצדק כי הוא יחוייב בהוצאות שנגרמו; כי אין מקום לטענת המערער כי מצבו הכלכלי אינו מאפשר את תשלום ההוצאות בהן חויב; ניהול הליך משפטי כרוך בעלויות משפטיות, בפרט בתביעה גדולה כפי שהגיש המערער, שבה מעורבים עדים מחו"ל; העלויות הכבדות של ניהול ההליך נגרמו באופן ישיר על ידי התנהלות המערער; כי יש לדחות גם את בקשתו החלופית של המערער לשקול את החיוב בהוצאות בסופו של ההליך, שכן אין המדובר בעלויות רגילות של ניהול ההליך, אלא בדיון שבוטל לבקשת המערער ולצרכי נוחותו בלבד, וכי על כן המערער הוא זה שצריך לשאת בעלויות החרیגות.

התפתחויות בערעור

23. בהחלטה מיום 29.10.12 ניתנה רשות ערעור על ההחלטה הראשונה והשניה ונקבעו מועדים להשלמת טיעונים בערעור. נקבע כי הדיון בערעור ישמע בפני מותב בית הדין ביום 11.12.12.

24. בין לבין, ביום 22.11.12 הודיעה המשיבה כי העד - מר צ'ו, הודיע על סיום עבודתו במשיבה ותחילת העסקתו בחברה אחרת. עוד מסרה המשיבה כי מר צ'ו הודיע שלא יוכל להגיע מסין על מנת להיות נוכח בדיון שנקבע בבית הדין האזורי לחודש פברואר 2013 וכי כל שהסכים הוא למתן עדותו בוידאו קונפרנס. לאור האמור הודיעה המשיבה כי אין בידיה אמצעים לחייב את העד להתייצב לדיון האמור ועל כן בכוונתה לטעון במסגרת הערעור לשינוי נסיבות.

25. בהחלטה מיום 25.11.12 נקבע כי על המשיבה להגיש תצהיר התומך בהודעתה. ולפיכך, הגישה המשיבה את תצהירו של מר רונן ברקוביץ, מנהל משאבי אנוש במשיבה. המערער בתגובתו טען, בין היתר כך: עיתוי הגשת ההודעה מחזקים את הטענה בדבר חוסר תום ליבה של המשיבה; המשיבה הגישה את ההודעה בכדי להוסיף לזכותה טענה חדשה לפיה אין לה עוד שליטה על העד; הודעת המשיבה הפכה את מצבה המשפטי לרעוע יותר שכן היא אינה עומדת בשני מבחנים מתוך השלושה שנקבעו ב**פרשת דורי**, קרי - מבחן תום הלב ומבחן הסיבה הטובה.

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 36731-09-12

26. נוכח האמור הציע בית הדין לצדדים, בהחלטה מיום 10.12.12, את ההסדר הבא :

- א. נוכח שינוי הנסיבות, בית דין זה יורה על ביטול החלטת בית הדין האזורי מיום 24.7.12 המתירה את העדתו של העד בעדות ווידאו מרחוק;
- ב. המשיבה תהיה רשאית להגיש לבית הדין האזורי בקשה מתוקנת להעדתו של העד בוידאו מרחוק, וזאת בשים לב לשינוי הנסיבות הנטען. למערער תינתן אפשרות תגובה בהתייחס לבקשה המתוקנת ובית הדין האזורי יכריע בבקשה לגופה מחדש;
- ג. חיוב המערער בהוצאות לפי ההחלטה מיום 6.8.12 יבוטל, והמחלוקת מושא החיוב בהוצאות תובא בחשבון על ידי בית הדין האזורי בעת פסיקת הוצאות בתיק העיקרי.
- ד. הערעור יסתיים ללא צו להוצאות."

27. ביום 12.12.12 הודיעה המשיבה כי היא מסכימה להצעת בית הדין בכפוף לכך ש"שני הצדדים יסכימו, כי החלטתה של כב' השופטת דלית גילה בבקשה שתוגש לאישור גביית עדותו של מר צ'ו באמצעות ווידאו קונפרנס בהתחשב בנסיבות החדשות, תהיה החלטה סופית והצדדים מתחייבים שלא להגיש בר"ע על החלטה זו" (הדגשה הוספה – א.א.).

ביום 17.12.12 הודיע המערער כי הוא מתנגד להצעת בית הדין בין היתר מהטעם שבית הדין קמא כבר הביע עמדתו בסוגיה העומדת להכרעה בתיק ודחה את בקשת המערער לביטול ההחלטה שניתנה על ידו ואשר אפשרה למר צ'ו למסור עדותו בוידאו קונפרנס. על כן, לטענתו, לא תשתנה עמדת בית הדין קמא בעניין.

28. נוכח עמדות הצדדים אין מנוס מהכרעה לגופם שם דברים. החלטנו לבטל את הדיון ואיפשרנו לצדדים להשלים את טיעוניהם.

29. הכרעתנו היא על פי המצב העובדתי כפי שהיה בפני בית הדין האזורי וכפי ביטוי בהחלטות מושא הערעור.

בהכרעתנו בערעור זה אין כדי למנוע מן המשיבה פנייה נוספת לבית הדין האזורי בבקשה להתיר את גביית העדות בוידאו קונפרנס עקב שינוי הנסיבות. לבקשה מעין זו יצורף תצהיר כדין של מר צ'ו ותצהיר הגורם המוסמך במשיבה.

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 36731-09-12

דיון והכרעה

30. לאחר שנתנו דעתנו לטענות הצדדים ולכלל החומר שבתיק, אנו מחליטים לקבל הערעור בכל הנוגע להחלטה הראשונה בדבר הווידאו קונפרנס ולדחות את הערעור בכל הנוגע להחלטה השנייה בדבר ההוצאות.

ההחלטה בענין הווידאו קונפרנס

31. תחילה יאמר כי ההכרעה בשאלה האם להיעתר לבקשה לגביית עדות מחוץ לישראל או לסרב לה נתונה לשיקול דעתה של הערכאה הדיונית, ואין ערכאת הערעור נוטה להתערב בה. זאת, למעט מקרים בהם מתברר כי הערכאה הדיונית לא התחשבה כלל, או לא התחשבה די הצורך בנסיבות הרלוונטיות, או הביאה בחשבון גורמים שאסור היה לה להיזקק להם³. סבורים אנו כי נסיבות המקרה שלפנינו מצדיקים את התערבות ערכאת הערעור. ונבאר.

32. סמכותו של בית המשפט להורות על גביית עדות במשפט מחוץ למדינה קבועה בסעיף 13 (א) לפקודת הראיות [נוסח חדש], תשל"א-1971 (להלן - פקודת הראיות), וזה לשון הסעיף:

"לפי בקשת בעל דין במשפט אזרחי רשאי בית המשפט, אם נראה צורך למען הצדק ולפי התנאים שהורה עליהם, לצוות שעד או כל אדם אחר ייחקר בתצהיר על-ידי אדם פלוני ובמקום פלוני שמחוץ לתחום שיפוטו של בית המשפט, ורשאי בית המשפט ליתן הוראה בכל דבר הכרוך באותה חקירה, כפי שייראה סביר וצודק, ורשאי הוא להתיר לכל בעל דין להגיש את פרוטוקול העדות כראיה באותו משפט".

הפירוש שניתן בפסיקה לסעיף זה הייתה מצמצמת, ונקבעו על ידי בית המשפט העליון שלושה כללים המנחים את בתי המשפט עד היום בבקשה אם להתיר גביית עדות בחו"ל – והם אלה: (1) פניית המבקש לבית המשפט נעשתה בתום לב; (2) יש בידי העד למסור עדות שהינה רלוונטית לשאלות השנויות במחלוקת; (3) קיימת סיבה טובה המונעת את בואו של העד מחוץ לארץ והופעתו לחקירה בבית המשפט בישראל.

³ ראו: ע"א 84/51 (ה"ש 2), בעמ' 201-202; רע"א 4649/92 פקיד שומה למפעלים גדולים נ' זורח ועדנה גהל, פ"ד מז(1) 564 (1993).

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 36731-09-12

33. לצד ההסדר האמור בסעיף 13 לפקודת הראיות יש להזכיר את חוק עזרה משפטית למדינות חוץ, תשנ"ח-1998, ואת התקנות שהותקנו מכוחו. חוק זה עוסק בעיקרו בפניות למדינת ישראל ליתן עזרה משפטית למדינה זרה, ובבקשות של ישראל לקבלת עזרה משפטית ממדינת חוץ. הסדר זה, אינו מתייחס לגביית עדות בחו"ל באמצעות ווידאו קונפרנס. בעניין זה עוסקת תקנה 15 לתקנות עזרה משפטית בין מדינות, תשנ"ט-1999 המורה כדלקמן:

"ביקשו רשות מוסמכת, רשות מוסמכת זרה או בעל דין, שגביית עדות תיעשה באמצעות מערכת טלוויזיה סגורה בין-לאומית, רשאי בית המשפט לאשר זאת אם נעשו הסידורים כדי לאפשר את אלה:

(א) לבית המשפט ולבעלי הדין - לצפות בעד בכל מהלך העדות, לשמוע אותו ולהציג לו שאלות;

(ב) לנאשם - לשמור על קשר עם סניגורו, ולהציג שאלות לעד באמצעותו."

נוסף על האמור, יש לציין כי גם במשפט הפלילי הוכר השימוש במצלמות ווידאו לשם גביית עדות מחוץ לאולם בית המשפט, אף בישראל, בנסיבות מסויימות.⁴ זאת כפשרה ראויה בין האינטרס של הגנה על הקורבן לבין הבטחת זכויותיו הדיוניות של הנאשם.

34. בפסיקת בית המשפט העליון נקבע לא אחת כי הסמכות הנתונה בסעיף 13 לפקודת הראיות כוללת גם את האפשרות להורות על גביית עדות באמצעות ווידאו קונפרנס.⁵ עם זאת לא נקבעו מסמרות בפסיקה ביחס למקור הסמכות לגביית עדות של עד המצוי מחוץ לישראל באופן זה.

35. ככלל, קיימים יתרונות לאמצעים הטכנולוגיים כיום, וביכולתם להקל על גביית עדות מחוץ לכותלי בית משפט. אמצעים אלה מאפשרים לבית המשפט לא רק לצפות בעד ולהתרשם ממנו, אלא גם לנהל את הדיון, ולפקח על החקירה.⁶

⁴ ראו: סעיף 2' לחוק לתיקון סדרי הדין (חקירת עדים), התשי"ח-1957; תקנה 4(א) לתקנות לתיקון סדרי הדין (חקירת עדים) (גביית עדות מתלונן בשל עבירות מין שלא בפני הנאשם), תשנ"ז-1996.

⁵ רע"א 3005/02 Smithkline Beecham P.L.C נ' אוניפארם בע"מ, פ"ד נו(6) 865 (2002); ע"א 7516/02 ד"ר דוד פישר נ' רו"ח צבי יוכמן, פ"ד ס(1) 69 (2005).

⁶ ראו פרשת דורי; רע"א 3005/02 (ה"ש 5).

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 36731-09-12

ואולם, גביית עדות מחוץ לכתלי בית המשפט היא החריג והיוצא מן הכלל. בשיטת המשפט בישראל נוהגת השיטה האדוורסרית. במסגרתה דרך המלך היא זכותו של בעל דין לחקור בחקירה שכנגד את עדיו של בעל הדין שכנגד, באולם בית המשפט לפני השופט היושב בדין. החקירה שכנגד היא יסוד חיוני להליך השיפוט⁷. כאשר עד ניצב בפני שופט, הרי שמוראו של בית המשפט עשוי להשפיע על כנות העדות ואמיתותה. לא כן הוא בעדות הנגבית באמצעות ווידאו קונפרנס, מחוץ לאולם בית המשפט הרחק מעינו הבוחנת של השופט. במצב זה, מטבע הדברים הוא כי מידת השפעת מורא בית המשפט פוחתת.

יתרה מכך, יכולתו של בית המשפט להתרשם ממקור ראשון ובאופן בלתי אמצעי, מן העד פוחתת כאשר עדותו נגבית באופן זה. בעדות הנגבית באמצעות ווידאו קונפרנס קשה יותר לשופט להתרשם משפת הגוף של העד ומסימני "זיעה קרה" המלווים את עדותו⁸. הדברים אמורים אף לגבי מידת יכולתם של בעלי הדין ובאי כוח הצדדים להתרשם מן העדות, ויעילות החקירה הנגדית יכולה אף היא להיפגם כאשר החקירה נערכת בוידאו קונפרנס לעומת עריכתה באולם בית המשפט. בנוסף, עלול להתעורר קושי, מקום בו מבקש עורך הדין שחוקר את העד להציג בפניו מסמכים כך שתיפגע יכולת ניהול חקירה נגדית, הוגנת ויעילה⁹.

ולענייננו

36. במקרה שלפנינו בית הדין האזורי נסמך בהחלטתו הראשונה על שלושת הכללים המנחים שהותוו בפסיקת בית המשפט העליון לעניין זה, והגיע לכלל מסקנה כי יש להתיר את גביית עדותו של מר צ'ו בוידאו קונפרנס. לא מצאנו שיש מקום להתערב בקביעת בית הדין האזורי ולפיה בקשת המשיבה להעיד את מר צ'ו באמצעות ווידאו קונפרנס הוגשה בתום לב. כמו כן אין ספק כי עדות מר צ'ו רלוונטית, שהרי המדובר בעד מרכזי, בכל הנוגע לטענות המערער בתביעתו לפיצוי בגין פיתורים שלא כדין. עם זאת סבורים אנו כי לא היה מקום לקבל את טענתה של המשיבה, בהתייחס לכלל השלישי, ולפיה קיימת **סיבה טובה המונעת את התייצבותו של עד**. ובמה דברים אמורים?

⁷ השופט אורי גורן, **סוגיות בסדר דין אזרחי** (מהדורה עשירית, 2009), בעמ' 324.

⁸ יחיאל שמיר, "גביית עדות באמצעות שיחת ועידה בוידאו בהתדיינות בינלאומית", **המשפט ח'** (תשס"ג), עמ' 604.

⁹ ראו הערת שוליים 8.

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 36731-09-12

37. במקרה שלפנינו, "הגרעין הקשה" של המחלוקת בין הצדדים סב על טענותיו של המערער, לפיהן הוא לא פוטר משיקולי התייעלות וצמצום בכוח אדם, כנטען על ידי המשיבה. לטענת המערער, בחודש יולי 2007 החל מר צ'ו, אשר תחת ניהולו הועסק המערער, להתנכל לו, במטרה להפסיק את העסקתו במשיבה. לטענת המערער, מר צ'ו פעל באופן זה מתוך מניעים פסולים הן לאור גזעו, הן לאור גילו של המערער והן ממניעים אישיים - ידע ונסיון רב שרכש בתחום, שלא היה נחלת מר צ'ו. בעניין זה טען המערער כי מר צ'ו ידע שהמערער הוא ממוצא ערבי וכי במדינת ישראל קל יותר לפטר אדם ממוצא שאינו יהודי, לאור המצב הגיאופוליטי. בנוסף טען המערער כי מר צ'ו התמיד להעיר הערות לגבי גילו של המערער, והרבה לשאול אותו לגבי תפקודו לאור גילו המתקדם. מטעמים אלה טען המערער כי עדותו של מר צ'ו חיונית להכרעה בתביעה.

38. המשיבה מכחישה טענותיו אלה של המערער בטענה כי פיתוריו היו משיקולים עניינים בלבד. בהתייחס לדרישת המערער לחקור את מר צ'ו בבית הדין, טוענת המשיבה, בבקשתה לגביית עדותו של מר צ'ו באמצעות ווידאו קונפרנס ובתגובתה לבקשת רשות הערעור, כי הבאתו של מר צ'ו לעדות בארץ כרוכה בעלויות רבות, לרבות הפסד של ארבעה ימי עבודה של העד וכי העדרותו לפרק זמן כה ממושך תפגע בפעילותה השוטפת. טענות אלה, אין די בהן כדי להוות סיבה טובה המונעת את התייצבותו של מר צ'ו למתן עדות בארץ, ואין הן טעם מספיק לאישור גביית עדותו של מר צ'ו בוידאו קונפרנס – ודאי בשים לב למהות עדותו של העד.

יודגש, כי המדובר בעד אשר משמש כמנהל בכיר בחברת "קנמטל", המתוארת בסעיף 4 לכתב ההגנה כ"חברה רב לאומית המעסיקה למעלה מ-13,500 עובדים ב-60 מדינות שונות וב-80 מרכזי יצור ופיתוח... ופרוסה בכל העולם, כאשר בפועל מחולקת ל-3 מרכזים עסקיים עיקריים: ארה"ב, אירופה ואסיה פסיפיק". הדעת נותנת כי במסגרת תפקידו כמנהל בכיר בחברה, ודאי חברה בינלאומית, נוהג מר צ'ו לנסוע לא אחת לפגישות עסקיות כאלה ואחרות בכל רחבי העולם, ומטבע הדברים העלויות הכרוכות בנסיעות אלה רבות הן. יתרה מכך. ניתן להניח כי יש בידי חברה בינלאומית בסדר גודל של חברת "קנמטל" יכולת פיננסית לשאת בעלויות הכספיות הכרוכות בהוצאות מעין אלה. ודאי כאשר מדובר בהבאת עד כה מרכזי למתן עדות בישראל.

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 36731-09-12

למעלה מזאת, חברה בינלאומית המעסיקה עובדים במדינות שונות אמורה וצריכה להביא בחשבון כי התדיינויות משפטיות עשויות לגרום לכך שמנהלים יידרשו להגיע למדינה אחרת, לצורך ניהול ההליכים המשפטיים. כמו כן יש להביא בחשבון כי תקלות עלולות לצוץ ולגרום צורך בהתייצבות חוזרת.

טענה בדבר אי נוחות לחברה או לעובדיה לקחת חלק בהתדיינויות משפטיות בהם מעורבים, אינה בבחינת סיבה המצדיקה הימנעות העד מהתייצבותו האישית לחקירה ולמתן עדות בתובענה.

ודוק. אי הנוחות הכרוכה בהגעתו של מר צ'ו מסין לישראל וההוצאות הכרוכות בכך, אינן עולות כדי סיבה טובה המונעת מהעד מלהתייצב לפני בית הדין, במיוחד כאשר מדובר בעובד של המעסיק שהיה מעורב ישירות בנסיבות העומדות ב"גרעין הקשה" של המחלוקת.

בהקשר זה נפסק¹⁰ כי טעמים הנעוצים במצבו הכלכלי של העד או בעל הדין אינם טעמים מספיקים לגביית עדות מחוץ לתחום המדינה.

39. נימוק נוסף שהועלה על ידי המשיבה בתמיכה לבקשתה להעיד את מר צ'ו באמצעות ווידאו קונפרנס, היה בהתייחס לנסיבותיו המשפטיות של העד, היינו אשפוז בנו. לטענת המשיבה מר צ'ו התייצב לדיון שנקבע בבית הדין האזורי ביום 17.5.12, תוך שהוא משאיר את בנו החולה בבית החולים, אולם עדותו לא נשמעה בשל טעות מזכירות בזימון מתורגמן לשפה האנגלית. לפיכך טענה המשיבה כי יש להקל על מר צ'ו באמצעות העדתו על ידי ווידאו קונפרנס בדיון שנדחה ליום 8.8.12.

נוסיף כי במהלך הדיון המקדמי לבקשת רשות הערעור שהתקיים בבית דין זה ביום 16.10.12 ציינה ב"כ המשיבה, כי "מבחינת הנסיבות של אוגוסט ומחלת הבן של העד - אינני יודעת מה מצבו של העד, אך אני יודעת שבנו חולה במחלה כרונית. אז באותם ימים היה מאושפז במצב קשה בבית חולים, אני מקווה שהוא חזר למצבו הרגיל ולא יותר גרוע. בקשתו שלא להתרחק מהמשפחה, הייתה נכונה אז וגם היום". מהדברים אלה אשר לא נתמכו בראיות, עולה כי נכון לחודש אוגוסט 2012 שהה בנו של מר צ'ו בבית חולים. אולם **נכון להיום** ובודאי שנכון למועד הצפוי לשמיעת ההוכחות **בחודש פברואר 2013** לא ידועה מניעה רפואית להגעתו

¹⁰ ראו גם ע"א 84/51 (ה"ש 2); פרשת דורי.

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 36731-09-12

של מר צ'ו לישראל. לפיכך, גם בנימוק זה לא מצאנו סיבה טובה המונעת את התייצבותו של מר צ'ו למתן עדות בארץ במועד שנקבע. למותר לציין כי טענות של מניעה רפואיות יכול ויעלו בנסיבות מסוימות לכדי סיבה טובה המונעת התייצבותו של עד, אך לשם כך יש לפרוס תשתית עובדתית עדכנית, מוצקה וברורה, הנתמכת בראיות ובתצהיר.

40. נוכח האמור ובנסיבות המקרה שלפנינו, לא מצאנו כי יש להתיר את גביית עדותו של מר צ'ו באמצעות ווידאו קונפרנס. נזכיר כי **בפרשת דורי**, נדחתה בדעת רוב, בקשה לגביית עדותו באמצעות ווידאו קונפרנס במקרה בו נטען והוכח לכאורה כי עזיבתו של העד את ארה"ב לצורך הגעה לישראל למתן עדות, תפגע בהליכים שקיים לקבלת אזרחות אמריקאית.

החלטה השנייה בעניין ההוצאות

41. ככלל, אין ערכאת הערעור נוהגת להתערב בסכום הוצאות המשפט שנפסקו על ידי הערכאה שבפניה התנהל הדיון, אלא אם נפל בהחלטת אותה ערכאה פגם יסודי וטעות מהותית בשיקול דעת¹¹. הוא הדין לגבי פסיקת הוצאות במסגרת החלטת ביניים. שכן, לרוב אין בהחלטת הביניים בעניין ההוצאות כדי להשפיע על המשך התנהלות ההליך בבית הדין האזורי.

42. לגופו של עניין, המקרה שלפנינו אינו נמנה עם המקרים המצדיקים חריגה מהכלל האמור. המבקש לא הצביע על טעות משפטית או אחרת בהחלטת בית הדין האזורי המצדיקה את התערבות ערכאת הערעור בה. משהוגשה בקשת הדחיה, וקל וחומר משהמשיבה טענה להוצאות שיגרמו לה, היה על המערער להביא בחשבון כי הוא יחוייב בהוצאות בשל דחיית הדיון. לענין זה צריך להביא בחשבון כי באותו שלב המערער כלל לא השיג על ההחלטה הראשונה ומשכך ההוצאות שנפסקו, בשים לב לעלויות הכרוכות בוידאו קונפרנס, אינן מצדיקות התערבות בשיקול דעתו של בית הדין האזורי.

43. לאור האמור, דין הערעור בעניין זה להידחות. כפועל יוצא מכך, מתבטלת ההחלטה שניתנה ביום 20.9.12, בכל הנוגע לעיכוב הביצוע הזמני של הוצאות המשפט.

¹¹ ע"א 77/85 **חברת החשמל, מחוז ירושלים בע"מ - חברת החשמל בע"מ**, פ"ד לט (2) 592 (1980); ע"ע (ארצי) 573/09 **דב זיידמן - אי.סי.איי. טלקום בע"מ**, (2010).

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 36731-09-12

טרם חתימה

44. שוב ושוב חוזרת הטענה לפיה בית הדין לעבודה, מכוחו של סעיף 32 לחוק בית הדין לעבודה, התשכ"ט – 1969, אינו "קשור בדיני ראיות" בהליכים אזרחיים. יש לזכור מושכלות יסוד - אין משמעות הדבר כי בית הדין לעבודה אינו קשור בעקרונות של דיני הראיות¹². עקרונות אלה, ובכללם העקרון של הזכות לחקירה נגדית – שהיא אחד הכלים המרכזיים הנתונים בידי הצדדים לצורך בירור האמת¹³, חלים גם חלים בבית הדין לעבודה. ברי כי עקרונות אלה, ככל העקרונות שבמשפט, צריכים ויכולים להיות מאוזנים כנגד שיקולים ועקרונות אחרים. אולם, בעת עריכת האיזון יש להקפיד וליתן לעקרונות של דיני הראיות, ובכלל זה של הזכות לחקירה שכנגד, את המשקל הנכון שכן הם יורדים לשורש התכלית של חשיפת האמת המשפטית, והם בבחינת "הוראות הבטיחות" טרם קביעתה.

בהקשר זה למותר להוסיף, כי הגם שאין בתקנות בית הדין לעבודה חיוב להגיש תצהיר התומך בבקשות¹⁴, הרי שאין משמעות הדבר כי לעולם אין מקום לדרוש את הגשתו. כך למשל, כבר נפסק כי בבקשות לסעד זמני יש להגיש תצהיר תומך¹⁵. ברי, כי שאלת הצורך בתצהיר התומך בבקשה שאינה בקשה לסעד זמני צריכה להבחן בשים לב לסוג הטענות המועלות בבקשה, לשאלה האם העובדות שנויות במחלוקת ולחשיבותן של העובדות להכרעה השיפוטית. במקרה זה נוכח חשיבותן של העובדות להכרעה בבקשה, צריך היה לתמוך את הבקשה מושא הערעור בתצהיר.

סוף דבר

45. הערעור בכל הנוגע להחלטה בדבר גביית עדותו של מר צ'ו בוידאו קונפרנס מתקבל והחלטת בית הדין האזורי מיום 24.7.12 מתבטלת. הערעור בכל הנוגע לחיובו של המערער בהוצאות נדחה והחלטת בית הדין האזורי מיום 6.8.12 נותרת על כנה.

¹² דב"ע (ארצי) מג/3-121 תכשיטי אבידור בע"מ – גד כספי, פד"ע טו 212 (1984); דב"ע (ארצי) נו/3-269 איסר מזר-הסתדרות מדיצינית הדסה (1997); ע"ע (ארצי) 270/99 עמותת בית החולים הכללי משגב לדך ירושלים-רמי לוי פד"ע לד 637 (1999).

¹³ ראו למשל: עור דקל, "חקירה נגדית בבג"ץ ובבית המשפט לעניינים מנהליים", עיוני משפט לה (2012) 151 והאסמכתאות שם.

¹⁴ דב"ע (ארצי) מט/107 – 9 מדינת ישראל - אלי מזרחי, (1989).

¹⁵ דב"ע (ארצי) נב/3-5 שלמה בוחבוט, ראש המועצה המקומית מעלות-תרשיחא – אליאס שאהין, פד"ע כג 350 (1991).

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 36731-09-12

46. המשיבה תשלם למערער הוצאותיו בערעור זה בסך 5,000 ₪ בתוך 30 יום מהיום, שאם לא כן ישא הסכום הפרשי הצמדה וריבית מהיום ועד למועד התשלום בפועל.

ניתן היום, ו' שבט תשע"ג (17 ינואר 2013), בהעדר הצדדים וישלח אליהם.

אילן איטח,
שופט

יגאל פליטמן,
שופט

נילי ארד,
נשיאה, אב"ד

מר אמנון גדעון,
נציג ציבור (מעבידים)

מר אליהו בן-גרא,
נציג ציבור (עובדים)